

PISMO VIJEĆA ZA PROVEDBU LITURGIJSKE UREDBE PREDsjedNICIMA BISKUPSKIH KONFERENCIJA

Objavljivanje novih »euharistijskih molitava« (anafora, kanona) za rimsku liturgiju — ta zaista nova pjesma što je Duh Sveti stavlja na usta Crkve koja moli — pruža mi prigodu da po prvi put, kao predsjednik Vijeća stupim u vezu s Vašom Preuzvišenosti, a preko Vas i sa svima pastirima, svećenstvom, redovnicima i vjernicima vašeg naroda, naročito s onima koji svom dušom promiču inteligentnu, sređenu i dinamičnu liturgijsku obnovu u duhu koncila i dokumenata koji su mu slijedili.

Ugodno mi je što vam zajedno s tekstom triju anafora i osam novih predslavlja mogu saopćiti i neke »upute« koje će svećenicima i vjerenicima poslužiti kao misli vodilje, da shvate uzroke tih novosti, njihov smisao i načela koja ih vode, pa da ih tako mudro i plodonosno primijene u praksi.

To će omogućiti da se poveća i produbi kateheza o misi a posebno o euharistijskoj molitvi, kako se već počelo kad je uveden živi jezik u taj dio euharistijskog obreda. Crkva očekuje da će od katehetskog razgledanja tako bogatih i raznolikih tema euharistijsko svetkovanje postati življe i djelatvornije, a ujedno da će se euharistijski misterij dublje shvaćati.

Ovo objavljivanje novih euharistijskih molitava potvrđuje također namjeru Sv. stolice, da se — po osobama koje slijede jedna poslije druge — nastavi ostvarivanje koncilske odluke koja traži »opću i ozbiljnu liturgijsku obnovu« (uredba 21).

Odluka koncila postaje sve više željom svih. Izvještaji iz čitava svijeta, kao odgovor na anketu pokrenutu od Vijeća o rezultatima liturgijske obnove, a tako i svjedočenje delegata biskupskih konferencija na sinodi biskupa i velikom radu na tom polju u svim zemljama. Tim se hoće molitvi nanovo udahnuti nov dah »duha i istine«. Sve to zadovoljava, a često i obuševljava vjernike koji su postali živi, a ne više nijemi suradnici svetih čina, svjesniji svoga zvanja i svog svećeništva.

Za sva ta nastojanja, kao i za razne izvještaje, statistika, izražene želje, dobrohotnost i podstrek koje su mno-

go puta izrazili biskupi, svećenici i vjernici, posebice ili preko biskupskih konferencija, dužan sam vam najsrdačnije zahvaliti u ime Vijeća.

Neka Vaša Preuzvišenost bude tako ljubezna i neka sve koji se trude oko liturgijskog pastoralala uvjere, da Vijeće ima osjećaja za poteškoće na koje oni nailaze. Ono im želi pomoći, da se liturgiji dade značaj »trajne mladosti« prema željama i uputama samog Sv. oca.

Polje, što su ga stručnjaci Vijeća zdušno obrađivali strpljivim i skrovitim radom, počinje donositi plodove. Nove »euharistijske molitve« su najdragocjeniji plod, ali neće biti zadnji. Već su na različitim mjestima iskušani razni obredi. Nadajmo se da će skoro biti i drugi. Na taj način Vijeće namjerava odgovoriti na povjerenje episkopata i na opravdano očekivanje pastira i vjernika. Nastavit će dakle u istom duhu i istim metodama kao i prošlih godina.

Uz to ono želi da se nastavi međusobnim i tako potrebitim razumijevanjem i suradnjom sa hierarhijom svih krajeva, da se tako promiče *sređen* napredak koji će biti prilagođen mogućnostima prihvatanja i stepenu priprava vjernika. Čini se, da još uvijek vrijedi zakon o *postepenom napretku* što ga je Vijeće imalo pred očima od početka svoga rada.

Nikoga ne može zbuniti postepeno hodanje naprijed, nego će se to dogoditi, ako se nastave nedovoljno pripravljeni pokusi koji se ne uklapaju u organski plan opće obnove liturgije.

Stoga neka mi je dozvoljeno ponoviti višekratno upozorenje mojeg časnog predšasnika, kardinala Jakova Lercara, neka se čeka obrede što ih pripravlja Vijeće, da se onda na tim obredima proučava je li zgodno i korisno u čemu ih promijeniti.

Neka ovaj novi dar Crkvi bude dokazom tih nakana i želja!

Molim Vašu Preuzvišenost da svim članovima vaše Biskupske konferencije izrazi moje bratske pozdrave i poticaje, da se nastavi na putu što ga je otvorio koncil, a koji tako mnogo obećaje.

Vašoj Preuzvišenost odani

A. Bugnini, C. M.
tajnik

Benno kard. Gut
predsjednik

Vatikan, 2. lipnja 1968.

UPUTE KOJE ĆE OLAKŠATI KATEHEZU O MISNIM KANONIMA

Tokom su posljednjih mjeseci biskupske konferencije cijeloga svijeta* provele u djelo dozvolu da se misni kanon čitav govori na živom jeziku. Sada se poduzima nov korak naprijed uvođenjem novim anafora u rimsku liturgiju. Jasan je duhovni i pastoralni cilj toga koraka: svećenstvu i puku obilatije otvoriti biblijsko i tradicionalno blago kršćanskog života u sveopćoj Crkvi, pa da se Euharistija svetkuje tako kakobi se mogla lakše shvatiti i životnije asimilirati. Na taj će način oni biti u stanju da u euharistijskom svetkovanju ostvare punu, nutarnju i vanjsku suradnju koju je koncil postavio liturgijskoj obnovi za cilj. Ovim dakle novim uređenjem anafora Crkva želi pomoći, da za svakog svećenika, za svakog krštenoga i za svaku zajednicu vjernika svetkovanje euharistijske žrtve postane zaista »izvor i vrhunac svega bogoslužja Crkve i cjelokupnog kršćanskog života« (Uputa o št. Euh. 3; usp. konc. dok. o Crkvi 11, o blogosl. 11, o sveć. 2, 5, 6, o ekum, 15).

Stoga je od bitne važnosti, da intenzivna katehetska i duhovna priprava, i to najprije svećenika a zatim sposobnijih zajednica i napokon čitavog puka, prethodi i prati to uvođenje anafora.

Priprava će svećestva biti u prvom redu tehnične naravi, ali uvijek s nakanom, da mu se olakša njegova pastoralna zadaća. U katehezi puku treba što moguće više izbjegavati povjesna razlaganja i ulaženje u teška teološka pitanja, naročito ako su ona predmet raspravljanja i među samim teolozima. Što prije treba doći na smisao molitava kakve su danas i na njihovo uključivanje u svakidašnji život.

Kako se čini, u katehezi puku o anaforana glavne su polazne točke slijedeće:

*) Prema »NOTITIAE« 41, 232-3, prije našeg hrv. prijevoda misnog kanona V jeće je odobrilo prijevode na paluan, truk, marshall, aymora, lulmja, lari, lingada, hindi, lé-lé, pigdin, leytesamdrnon, cinyanja i lozi jezik ma. Ne spominjemo to kao inkriminaciju nego kao usrdnu molbu da se tako ne dogodi i s prijevodom triju novih anafora (Op. prev.)

1. OPĆE ZNAČENJE ANAFORA

Najprije treba razložiti puku terminologiju, jer je nova, koja će u svakom jeziku biti određena za anaforu (anafora, euharistijska molitva, knon itd . . .)

Anafora je velik motivirani obrazac kojim se odvija središnji dio mise od »Gospodin s vama . . . Gore srca . . .« do »Po Kristu, s Kristom . . . svaka čast i slava po sve vjeka vjekova. Amen«.

Zahvalna je to i pohvalna molitva Ocu s prošjama njemu upravljenima, koja se izgovara nad kruhom i vinom i tokom koje se — nasljedujući Gospodina Isusa i slušajući njegovu naredbu — obnavlja i posadašnjuje ono što je Gospodin učinio na zadnjoj večeri, da se onda pričestimo njegovim tijelom i njegovom krvlju.

2. BITNI ELEMENTI ANAFORE

Sastoji se od središnje jezgre i od elemenata koji je razvijaju:

a) Središnja jezgra je izvještaj i posadašljenje onoga što je Isus učinio na zadnjoj večeri, izuzev lomljenja kruha i pričešćivanja, što se obavlja u posljednjem dijelu mise.

Isus je uzevši kruh: 1. nad njim izrekao zahvalnu i pohvalnu molitvu Ocu; 2. razlomio ga i razdijelio; 3. rekao: Uzmite i jedite, ovo je moje tijelo koje se za vas predaje; 4. i nadodao: To činite meni na »spomen«, što znači svetkovanje koje sjeća i sadrži ono što sam ja i što sam učinio za vas.

Isto je Isus učinio i s kaležom.

Ti elementi uvijek tvore jezgru anafore, koja dakle sadrži:

1. Zahvalnu i pohvalnu molitvenu pjesmu Ocu za dobra koja nam on daje, u prvom redu za okupljanje u Kristu Gospodinu (u rimskom kanonu: predslavlje).

2. Izvještaj kretnji i riječi koje je Isus izrekao kod ustanovljenja Euharistije (rimski kanon: Qui pridie).

3. Ne radi se ipak o jednostavnom izvještaju prošlih događaja — nego o izvještaju koji hoće da posadašnji ono što je učinio Isus. Stoga se Ocu upravlja i smjerna molba, da on učini taj izvještaj djelotvornim posvećujući kruh i vino, što praktično znači: čineći ga Kristovim tijelom i krvlju (u rimskom kanonu: Quam oblationem), da mi koji primimo te darove budemo po njima posvećeni (rimski kanon: Supra quae . . .)

4. Isus je rekao, da sve to imamo činiti njemu na »spomen«, tj. kao svetkovanje koje podsjeća i sadrži ono što je on učinio za nas. To se odnosi na naše otkupljenje i u prvom redu na njegovu otkupiteljsku smrt na križu, jer što je on učinio odnosi se osobito na njegovo tijelo predano za nas i na njegovu krv prolivenu za naše grijeh. Euharistijsko svetkovanje, u koliko je ono »spomen« koji čini nazočnim tijelo predano za nas i krv prolivenu za naše grijeh, uključuje u sebi žrtveni prinos. Stoga anafora sadrži i molitve kojima se prikazuju sveti darovi na »spomen«, muke, smrti i uskrsnuća (u stvari, čitavog Kristovog otkupiteljskog djela, čitave ekonomije otkupljenja). U rimskom je kanonu to: Unde te memores ... offerimus.

5. Anafora svršava doksologijom na koju sav puk odgovori: Amen!

b) Toj se središnjoj jezgri pridružuju još tri daljnja elementa:

1. »Sanctus« što ga pjeva sav puk na kraju zahvalnog slavospjeva ili predslavlje.

2. Molitve za zagovor po nakanama onih koji prikazuju žrtvu, što je naravno proširenje pojma žrtvenog prikazanja u korist nekoga (u rimskom kanonu: In primis quae tibi offerimus, Memento živih, a poslije izvještaja o ustanovljenju Memento pokojnih i Nobis quoque).

3. Spominjanje svetih, koje se razvija u zagovaranje.

3. RAZLIČITOST TEKSTOVA ZA ANAFORU

U raznim liturgijama, posebno na Istoku, predaja pozna veliku raznolikost u tekstovima za euharistijsku molitvu. Uz zajedničke elemente u njima se nalaze i razlike, koji put i znatne, u točkama drugotnog značenja.

1. Neke od tih zajedničkih elemenata imaju u različitim euharistijskim molitvama različito mjesto. Npr. molitva upravljena Ocu, da kruh i vino učini Kristovim tijelom i krvlju, u rimskom kanonu dolazi prije izvještaja o ustanovljenju (*Quam oblationem*); u anaforama koje su nastale pod utjecajem antiohijske liturgije ona naprotiv, dolazi poslije tog izvještaja; u staroj je aleksandrijskoj liturgiji ona je vjerovatno kao i u rimskom kanonu dolazila prije, ali se u kasnijim tekstovima te Crkve ona ponavlja dva puta: prije i poslije izvještaja o ustanovljenju. Molitve se za žive i za pokojne u rimskom kanonu nalaze jedna prije, druga poslije izvještaja o ustanovljenju; u aleksandrijskoj tradiciji obje dolaze prije, a u antiohijskoj poslije. Iz

toga proizilazi, da se sastav anafore, što se tiče redosljeda njezinih raznih elemenata, može razlikovati u pojedinim točkama, i prema tome njezin ustroj može biti više ili manje jasan.

2. Drugi uzrok razlikovanja dolazi od činjenice, da su prema nekim liturgijskim tradicijama skoro svi elementi stalni i da se ne mijenjaju prema blagdanima: tako na Istoku. U drugim se neki važni elementi mijenjaju prema blagdanima. U rimskom kanonu mijenja se predslavlje (rijetko i Hanc Igitur), a u španjolskoj se i galikanskoj tradiciji mijenja sav tekst izuzev izvještaj o ustanovljenju.

3. Treći element raznolikosti: činjenica da se neke misli, u vezi s drugima, više puta ističu.

4. Četvrti element: stil, više ili manje sažet, svečan, metaforičan, biblijski itd...

Čitava istočna Crkva redovito ima više od jedne anafore, katkada i mnogo njih, pa prema prilikama upotrebljava sada jednu sada drugu.

Takva je raznolikost u sveopćoj Crkvi, što se tiče anafore, bogatstvo. Na taj način jedna anafora upotpunjuje drugu, jedna dozvoljava da se neki pojmovi izraze bolje nego što je to moguće potpuno i na isti način učiniti u svim anaforama.

4. NOVE ANAFORE U RIMSKOJ LITURGIJI

Prema željama mnogih biskupa, potvrđenoj na nedavnoj sinodi biskupa, Sveta se stolica uvela tri nove anafore u rimskoj liturgiji s nakanom, da se u središnjem dijelu euharistijskog svetkovanja mogu bolje opjevati Božja dobroćinstva i bolje se sjećati povijesti spasenja.

Poslije rimskog kanona — koji će se odsada zvati anafora I — rimska će liturgija dakle unaprijed imati četiri anafore.

Čemu ta novost? Ako se promatra raznovrst anafora u tradiciji sveopće Crkve i vrijednost svake pojedine od njih, uviđa se da sama jedna anafora ne može sadržavati, ikako je poželjno, sve pastoralno, duhovno i teološko bogatstvo. Ograničenostima svake od njih nužno je doskočiti s više tekstova. To su, osim rimske, uvijek činile kršćanske Crkve, od kojih svaka ima raznovrsne anafore, koji put mnogo njih. Uvodeći u rimsku liturgiju tri nove anafore,

uz dosadašnji rimski kanon, Crkva je htjela i u ovoj točki rimsku liturgiju obogatiti većim pastoralnim, duhovnim i liturgijskim blagom.

5. ZNAČAJKE ANAFORA RIMSKE LITURGIJE

1. *Rimski kanon*

S gledišta uređenja raznih elemenata i prema tome njegova ustrojstva rimski se kanon razlikuje nadasve u tome: a) jer ima prije izvještaja o ustanovljenju molitvu upravljenu Ocu, da kruh i vino učini Kristovim tijelom i krvlju (*Quam oblationem*); b) jer zagovore za žive i za pokojne stavlja djelomice prije djelomice poslije tog izvještaja i da spomen svetaca dijeli u dvije liste; c) jer u skladu sa španjolskom i galikanskom tradicijom mijenja prema blagdanima prvi dio kanona, tj. predslovlje (rijetko i *Hanc igitur*).

U sadašnjem rimskom kanonu nisu na prvi pogled ni lako uočljivi jedinstvo i logički razvoj misli. Ostavlja utisak da molitve slijede jedne za drugom kao odijeljene i slučajno raspoređene. Potrebno je dosta misliti, da se shvati njihovo jedinstvo.

Naprotiv, različita predslovlja daju prvom dijelu rimskog kanona veliku raznolikost i bogatstvo. Nova predslovlja, što ih je uvela liturgijska reforma, dopuštaju da se još više iskoristi ta duhovna i pastoralna mogućnost.

Ako gledamo na sadržaj misli, značajka je rimskog kanona da stalno insistira na prikazivanju darova i na molbi Bogu da ih primi u našu korist.

Rimski kanon ima i svoj vlastiti stil, posve rimskog ukusa, pun neke svečanosti, pa ponavljanja i kratkoće u isto vrijeme.

Vrlo je velika vrijednost rimskog kanona u koliko je to teološki, liturgijski i duhovni dokumenat latinske Crkve. Sigurno je postojao početkom 5. stoljeća, a od početka 7. st. u stvari nije više mijenjan. Naskoro je postao jednim kanonom u čitavoj latinskoj Crkvi.

2. *Tri su nove anafore* sastavljene po ovim kriterijima:

a) Linearna gradnja i jasan ustroj, zaslugom naravnog i lako shvatljivog povezivanja i prelaženja s jednog dijela na drugi, s jedne misli na drugu. Dakle, *ustroj* je svih triju novih anafora u biti isti:

1. Predslovlje (promjenljivo u II i III anafori, stalno u IV) sa »Sanctus« na kraju.

2. Prijelaz od »Sanctus« k posvetnoj epiklezi, tj. k molbi upravljenoj Ocu, da djelovanjem Duha Svetoga kruh i vino učini Kristovim tijelom i krvlju. Prijelaz u II anafori vrlo kratak, u III kratak, u IV dug.

3. posebna epikleza.

4. Izvještaj o ustanovljenju.

5. Anamneza, tj. »spomen« muke i čitava Kristova »misterija«, te prikazanje božanske žrtve.

6. Molitva, da prinos bude primljen i za plodonosnu pričest.

7 i 8. Spominjanje svetih i zagovori (III anafora) ili zagovori pa onda spominjanje svetih (II i IV anafora).

9. Završena doksologija.

Ovaj seustroj razlikuje od ustroja rimskog kanona najviše po tome, što su u tim novim anaforama spominjanje svetih i zagovori zajedno u drugom dijelu anafore, mjesto da su, kao u rimskom kanonu, djelomice poslije izvještaja o ustanovljenju. To okupljenje, koje slijedi antiohijsku tradiciju, daje novim formulama mnogo veću jasnoću, jer razni dijelovi slijede spontano jedan poslije drugoga. Ipak nove anafore ostaju rimskog stila, naročito po mjestu posvetne epikleze prije izvještaja o ustanovljenju.

b) *Raznolikost.* Opći je ustroj trim novim anaforama zajednički, ali svaki ima svoje duhovne, pastoralne i stilističke značajke, bilo u odnosu između sebe bilo u odnosu između sebe bilo u odnosu prema rimskom kanonu. Na taj se način, u najviše mogućoj mjeri, izbjegava da se u trim anaforama ponavljaju riječi i izrazi sadašnjeg rimskog kanona, ili da se u nekoj od njih ponavljaju oni koji se nalaze u drugoj.

Iz toga proizilazi znatno obogaćenje za rimsku liturgiju: između ostalog, iznošenjem euharistijske teologije; općom historijom spasenja, naročito Božjeg naroda i Crkve; a također teologijom Duha Svetoga s obzirom na Crkvu i posebno na Euharistiju. Tu se nalazi i jaka, diskretna i biblijska ali stvarna, univerzalističkih i ekumenskih perspektiva II vatikanskog sabora i teologije nazvane »teologijom zemaljskih vrednota«. A sve to ipak ne ide na štetu tradicionalnom značenju tih novih tekstova.

II je anafora kratka, s vrlo jednostvnim pojmovima. Što se tiče stila i mnogih izraza inspirirana je na Hipolitovoj anafori (iz početka 3. stoljeća).

III je anafora srednje dužine, jasna ustroja, sa shvatljivim prijelazom s jednoga dijela na drugi. Po svom se stilu i ustroju može upotrebljavati s bilo kojim rimskim, tradicionalnim ili novim, predslovljem, jer im je isti značaj.

IV anafora ima sijedeću posebnost: sređeno i vrlo razvijenim načinom iznosi, prije izvještaja o ustanovljenju, čitavu sintezu povijesti spasenja prema lijepom uzorku antiohijske tradicije. To traži, da se predslovlje dotiče samo stvorenja uopće i stvorenja anđela, tj. preko dviju etapa povijesti spasenja, koja će dalje biti razvijena u prvom redu stvorenja čovjeka u molitvi između »Sanctusa« i epikleze. U toj dakle anafori predslovlje treba da bude uvijek isto inače, kad bi se mijenjalo prema blagdanima i bavio drugim temama, to bi bilo na štetu prikaza — kako traži ta anafora — povijesti spasenja, prikaza sintetičkog ali potpunog, sređenog i bez ponavljanja.

Mislimo, da je pastoralno vrlo važno da vjerni puk s vremena na vrijeme čuje takav sređen i potpun prikaz povijesti spasenja. To će mu biti opći okvir, kamo će on smišljeno uložiti brojne pojedinostite iste povijesti spasenja, kad ih čuje u drugim prigodama.

6. UPUTE ZA UPOTREBU ANAFORA

Izbor se četiriju anafora rimske liturgije ne može odrediti kriterijima koji bi utvrdili i ograničili njihovu uporabu na taj i taj blagdan ili na određeno liturgijsko doba. Zaista su sastavljene u stilu rimske tradicije, koji u anafori na dugo ne razvija otajstvo što se slavi, nego se ograničuje da to gledište iznese u predslovlju.

Stoga treba da predvladaju kriteriji pastoralnog reda. Time mislimo, da se s novim molitvama mogu upotrijebiti već postojeći tekstovi, svojstveni velikim blagdanima, a ujedno treba imati obzira na stvarnu intelektualnu i duhovnu sposobnost vjernika.

Slijedeći ta dva načela mogle bi se ovako označiti upute za njihovu upotrebu:

1. Rimski kanon, koji se može uvijek upotrijebiti, morao bi imati prednost na blagdane koji imaju posebne tekstove povezane s anaforam (predslovlje, Communicantes,

Hanc igitur). Ti tekstovi, prema rimskoj tradiciji, daju anafori značajnu notu toga dana. Osim toga bi se on imao upotrebljavati na dane svetaca koji se spominju u kanonu.

2. Druga euharistijska molitva svojom kratkoćom i jednostavnošću može se korisno upotrijebiti u ferijalne dane, na misama za mladež i malene skupine. Njezina je jednostavnost polazna točka za katehezu o raznim elementima euharistijske molitve. Ona donosi vlastito predslavlje koje bi se moralo upotrijebiti u vezi s njom. Ipak se uz nju može služiti drugim odgovarajućim predslavljem, tj. onim kojim se sažeto iznosi otajstvo spasenja, npr. nova predslavlja predložena za nedjelje preko godine ili nova opća predslavlja.

3. Treća se euharistijska molitva može povezati s bilo kojim predslavljem koje već postoji u misalu. Ta se dakle molitva može u nedjelje izmjenjivati s rimskim kanonom.

4. Četvrta se euharistijska molitva ima upotrebljavati takva kakva jest, a da se ništa ne mijenja, pa ni predslavlje. Budući da ona sadrži prilično razvijen prikaz povijesti spasenja — što pretpostavlja dosta dublje poznavanje Svetog pisma — ona će se radije upotrebljavati u krugovima već spremnima s biblijskog gledišta, kao i onda kad se ne traži posebno predslavlje vezano uz druge vlastite dijelove kanona.

Prema primjeru rimskog kanona, koji ima vlastite elemente za neke blagdane (Hanc igitur), nove euharistijske molitve predviđaju poseban umetak koji se može unijeti među zagovore, kad se misa služi za nekog pokojnika. Taj se umetak može unijeti u II i III anaforu, ali ne u IV, jer bi on razbio njezin jedinstven ustroj.

ZAKLJUČAK

Iznijeli smo misli vodilje koje su upravljale radom oko novih euharistijskih molitava. Činilo nam se korisnim predložiti ih također za tumačenje tih novih tekstova, da se shvati njihova prava narav i njihova očita svrhovitost. Nadamo se i želimo, da će to doprinijeti povećanju pobožnosti vjernika i promicati njihovu suradnju u svetkovanju euharistijskog misterija, što će konkretno povećati njihovu formaciju i njihov kršćanski život.

NOTITIAE 1968 (40) 146-155